

При цьому студенти повинні навчитися самі ставити логічні запитання. Отже, лектор повинен сформувати каркас знань, а «нарошувати м'язи», тобто деталізовано вивчати окремі питання студент повинен навчитися самостійно (звичайно за умови відповідного методичного і методологічного забезпечення).

При цьому певної логічної перебудови повинні зазнати і самі викладачі. Неможливо автономно викладати одні і ті ж дисципліни без взаємоузгодженості і інтеграції. Існують багато прикладів, коли однакові економічні явища трактуються по-різному, є розбіжності у використанні економічної термінології тощо. Тому процес навчання не повинен обходити стороною і викладацький склад. Для цього необхідно проводити тематичні семінари та різноманітні зустрічі для того, щоб вивчити різноманітні підходи до викладання і виробити взаємопогоджену політику викладання. Мається на увазі не обов'язкова стандартизація економічних явищ, а хоча б уявлення про те, що існують різні підходи у тлумаченні показників із відповідним інформуванням про це студентської спільноти (з наданням останнім можливості на самостійну точку зору).

Таким чином, необхідно провести детальний аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів та магістрів з деталізацією змісту кожної дисципліни, взаємоузгодженості та послідовності викладення тих чи інших положень, виявити дублювання знань та намітити заходи по їх усуненню. Саме така інтенсифікація і дозволить студентам концентрувати увагу на навчальних інноваціях, які повинні застосовуватися в розрізі сучасних вимог до освіти. Головне, на нашу думку, озброїти студента методикою отримання знань та знайти стимули для цього, адже навчання — це тривалий процес, який не закінчується перебуванням в університеті. В результаті можна дійти до того, що найбільш уваги викладач буде приділяти тим студентам, які хочуть досягти максимального рівня оволодіння знаннями. Звідси треба посилити творчу роль викладача стосовно самостійності процесу передачі знань.

С. Я. КАСЯН, асистент
(Український державний хіміко-технологічний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ТЕМ ОСНОВНОГО ТА ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ЯК РОЗДІЛІВ КУРСУ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Характерною рисою сучасного етапу розвитку економіки є глибокі перетворення в сфері виробництва, які впливають на механізм функціонування і систему управління сільськогосподарським процесом. В даний час перед аграрними підприємствами України існують задачі підвищення своєї конкурентоздатності, стабільності і стійкості в постійно мінливих умовах. Важливу роль у рішенні цих задач повинні зіграти розробка і впровадження нових форм і методів викладання дисципліни «Економіка підприємств».

Одним із забезпечуючих механізмів функціонування економічної системи, її суб'єктів, здійснення розширеного відтворення ресурсів, отримання результатів, слугує механізм обігу капіталу, якому на сучасному етапі притаманні низька обіговість, незначна ефективність розрахункових операцій та який характеризується наявністю дефіциту капіталу. Управління капіталом в економіці відбувається також при значному впливі зовнішнього середовища, яке в умовах перехідних відносин відзначається великим ступенем невизначеності чинників і непередбачуваністю явищ. Тому актуальним виглядає здійснення вагомого акценту на викладання тематики управління капіталом аграрних підприємств, як з фінансово-економічних позицій так із урахуванням впливу різноманітних ринкових чинників середовища.

Сучасна практика керування підприємством в Україні майже не характеризується застосуванням стратегічної розробки фінансування потреби в основному та оборотному капіталі. В тих випадках, коли це робиться, відсутня наукова постановка проблеми. Тому, функціонування капіталу в національній економіці характеризується низьким обігом, його дефіцитністю. Ось чому, нами в навчальному процесі особливе значення приділяється вивченню адаптаційних стратегій фінансування потреби підприємств в основному та оборотному капіталі та з'ясуванню ролі амортизаційної політики.

Нами при викладанні дисципліни «Економіка підприємства» особливе значення відводиться розкриттю специфіки господарювання стосовно фармацевтичного та аграрного сектора економіки.

Об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок з метою вдосконалення фінансово-маркетингового механізму управління капіталом, конкретизації напрямів та методів по оцінці впливу чинників конкурентності на характер інвестування капіталу в основні та обігові активи та вибір платіжно-розрахункових схем в умовах

трансформаційної економіки обумовили актуальність теми викладання зазначеної тематики та її значення при формуванні здатностей та навичків майбутніх спеціалістів з економіки аграрного сектора. Важливою проблемою сучасної української економіки є формування ефективних відтворювальних процесів капіталу промислових підприємств. Перехід економіки України до якісно нової моделі побудови економіки, яка передбачає поряд з реформуванням відносин власності вдосконалення системи відтворювальних процесів, зумовлює необхідність поглиблених досліджень в управлінні капіталом і функцій, які він виконує у ринковому механізмі.

Для вирішення зазначеної проблеми студентам Українського державного хіміко-технологічного університету надається аналітична інформація, яка дозволяє їм зробити певні висновки про необхідність переглянути засади управління підприємствами. Зокрема, слід звернути увагу на те, що безперервність відтворювального процесу значною мірою залежить від умінь менеджерів приймати ефективні рішення щодо управління елементами капіталу в умовах обмеженості ресурсів, а це вимагає розроблення нових науково-обґрунтованих методик, які охоплювали б увесь комплекс питань управління капіталом підприємства з урахуванням сучасного стану ринкового середовища.

У сучасних умовах особливо важливим об'єктом управління в усіх галузях вітчизняної економіки стає високоліквідна частина капіталу, науково-методологічні підходи до управління яким потребують додаткових досліджень та обґрунтувань.

Аналіз функціонування українських виробничо-економічних систем протягом ряду років показав, що вплив дестабілізуючих факторів призводить до значних диспропорцій у структурі капіталу. Так, рівень зносу основних фондів за різними галузями промисловості та сільського господарства в середньому складає 60—70 %, рівень кредиторської заборгованості перевищує рівень дебіторської заборгованості в 2—7 разів [4]. Це викликає аритмію у русі фінансових і матеріальних потоків системи, зниження ефективності функціонування підприємств. Таким чином, управління структурою капіталу виробничо-економічних систем в умовах високодинамічного середовища повинне ґрунтуватися на адаптивних принципах, які дозволяють здійснювати гнучке управління його характеристиками.

Тобто професорсько-викладацький склад Українського державного хіміко-технологічного університету в науково-педагогічній роботі навчає студентів умінню розробляти науково-обґрунтова-

ні рекомендації і пропозиції щодо удосконалення методик управління капіталом з урахуванням маркетингових чинників у перехідних до ринку умовах господарювання.

Також на заключних практичних заняттях з курсу «Економіка підприємства» майбутні економісти проводять наступні дослідження:

- виконують комплексний аналіз сучасного стану процесу функціонування капіталу в економіці України, визначають основні його напрямки в умовах ринкових відносин;

- визначають економічну сутність категорії капітал, роль та специфіку реалізації загальних функцій управління ним;

- аналізують основні функції управління фінансовими ресурсами, уточнюють перелік та зміст функцій управління капіталом;

- досліджуються основні ринкові чинники, що впливають на обіг капіталу;

- розроблюють комплекс рекомендацій організаційного характеру для забезпечення необхідної ефективності управління капіталом.

Господарювання в хімічній галузі та в сільському господарстві має певні особливості: специфіка виробничого циклу відбивається на швидкості обігу капіталу, а технологічний процес справляє вплив на довкілля. Тому, природним при управлінні оборотним капіталом є прагнення прискорення його обігу при дотриманні безпечності щодо впливу на довкілля.

Тому нами при викладанні дисципліни «Економіка підприємства» робиться акцент на дослідженні проблематики екологічних аспектів управління капіталом, що слугує вирішенню важливих наукових та практичних завдань: прискоренню обігу капіталу, поліпшенню ресурсозбереження, охороні довкілля, ґрунтів. Такий акцент спрямовує на вирішення складових проблеми екологоорієнтовного управління капіталом підприємств аграрного сектора. Тому студенти досліджують у своїх роботах:

- розвиток напрямку дослідження екології у зв'язку з обігом коштів,

- пророблення зв'язку екологічних виплат з ефективністю обігу капіталу,

- моделювання встановлення умов постачання і продажу сільськогосподарських продуктів.

Особливо актуальним є питання формування еколого-економічного управління в Україні, де прагнення забезпечити високі темпи економічного зростання часто пов'язане з підвищенням його природомісткості та економією на екологічних витратах.

Однією з можливих альтернатив, здатною допомогти підприємству зберегти позиції на ринку і максимально знизити навантаження на екологію, є застосування екологічного менеджменту. Еколого-економічне управління формує і приводить у рух ресурси підприємства для досягнення маркетингових цілей, які взаємоу'язані з цілями раціонального природокористування і екологічно усталеного розвитку. Концепція еколого-економічного управління капіталом претендує на вирішення одночасно двох рівнів ключових питань: збільшення конкурентоспроможності підприємства і зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Потреба в екологічно чистій продукції відповідно теорії потреб А. Маслоу відносяться до потреб другого рівня — «потреба в безпеці». Відповідно цій теорії потреба в екологічно чистій продукції, як потреба більш високого рівня, виникає з задоволенням низьких потреб — «фізіологічних потреб».

Тобто, одним з реальних шляхів розв'язання еколого-економічних проблем і подолання розбіжностей між соціально-економічним розвитком і екодеструктивним впливом на навколишнє середовище є орієнтація на виробництво і пропонування екологічно чистих товарів, з використанням маркетингового інструментарію, а також споживання таких товарів як способу задоволення екологічних потреб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економіка підприємства. Структурно-логічний навчальний посіб. За ред. проф. Покропивного С. Ф. — К.: КНЕУ, 2001. — 468 с.
2. Мертенс О. В., Демчук О. П. Боргове фінансування підприємств: теорія та українська дійсність // Вісник Київського національного університету, серія Економіка. — 2001. — Випуск 47. — С. 31—36.
3. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження. — Л.: Світ, 2001. — 416 с.
4. Статистичний щорічник України за 2003р. / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленко; відпов. За вип. В.Головко — К.: Техніка, 2003. — 644 с.
5. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. — М.: ИКЦ «Маркетинг», 2002. — 892 с.

В. В. МАРАСАНОВ, д-р тех. наук, проф.,
И. В. БАЙМАТОВА, економіст,